

"מבית האסורים יצא למלוך"

השקפת התורה בנוגע לעונש מאסר

ישנו עניין נוסף הקשור עם תורת הבעל שם טוב (הנ"ל) שכל דבר שיהודי רואה או שומע עליו ללמוד מזה הוראה בעבודתו לקונו – להעיר ולהאיר בקשר ל"אסירים" הנמצאים "בבית הסוהר"^[1]:

כל המושג של "מאסר" בתור עונש – אינו על-פי תורה, שכן, מצינו בתורה כמה וכמה סוגי עונשים, עונש ממון, עונש מלקות, ואפילו עונש מיתה, רחמנא ליצלן, מלבד עונש ד"בית הסוהר".

מצינו אמנם בתורה את הענין ד"בית הסוהר" אצל יוסף – "ויקח אדוני יוסף (פוטיפר) אותו ויתנהו אל בית הסוהר מקום אשר אסירי המלך אסורים"^[2], ולא עוד, אלא שעל-ידי זה נתגלגלו הדברים ונעשה מלך, ובלשון הכתוב^[3]: "מבית הסורים (כמו האסורים)^[4] יצא למלוך", וכמו כן בנוגע לשר המשקים ושר האופים – "ויקצוף פרעה על שני סריסיו גו' ויתן אותם גו' אל בית הסוהר"^[5], אבל, המדובר שם הוא – על דרך ההנהגה **במצרים** (ולא דין והנהגה על פי תורה), כפשוטו.

ומה שכתוב "ויניחו במשמר" (ב"מקלל")^[6], וכן "ויניחו אותו במשמר" (ב"מקושש")^[7] – אין זה

בתור עונש, כי אם כהמשך הכתוב: "לפרוש להם על פי ה'", "כי לא פורש מה יעשה לו", כלומר, שהחזיקום במשמר עד שיתברר להם מהו העונש שנתחייב בו, וכמו כן מה שמצינו^[8] ש"מכניסין אותו לכיפה" – אין זה עונש ד"בית הסוהר", כי אם התחלת עונש אחר כו'.

וטעם הדבר – שעל-פי תורה אין עונש ד"בית הסוהר" – בפשטות^[9]:

תפקידו של אדם עלי אדמות הוא, כאמור, "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני", לעשות לו יתברך דירה בתחתונים^[10], ובמילא, אין מקום כלל להושיב אדם בבית הסוהר מאחורי מנעול ובריח – שכן, באופן כזה **שוללים** ממנו את האפשרות למלא את תפקידו, היפך כוונת בריאתו עלי-אדמות.

אמנם, בהנהגת אומות העולם – הרי העונש ד"בית הסוהר" הוא דבר הכי פשוט ומקובל, וכאמור, שמצינו זאת בהנהגה דמצרים עוד בזמנים הכי קדומים, וכמו כן בדורות שלאחרי זה, עד לימינו אלו.

אבל אף-על-פי-כן, גם בנוגע להנהגת אומות העולם – הרי במדינות הנאורות, שהנהגתם על-פי צדק ויושר, חל שינוי לטובה בכללות המושג ד"בית הסוהר" – שתכליתו ומטרתו אינה לשם צער ועינוי גרידא, כי אם לשם תועלת, לכל לראש – שלא יזיק לציבור, ונוסף לזה, מנצלים את תקופת שהותו של האסיר ב"בית הסוהר" להחזירו לדרך הישר ולהעמידו על האמת, וזאת, כדי להכשירו לקראת חיים חדשים – חיים המבוססים על אדני הצדק והיושר – לאחר צאתו מבית הסוהר.

(תו"מ, ה'תשמ"ה, ח"ד עמ' 2274)

...בנוגע להמוזכר לעיל שלא מצינו בתורה "בית אסורים" בתור עונש – העירו^[11], שמצינו כמה סיפורים בתנ"ך שבהם מוזכר העונש ד"בית האסורים", ולדוגמא: הסיפור שהכניסו את ירמיהו הנביא "לבית הכלא"^[12], ועוד סיפורים כיוצא בזה, וכמו כן מצינו עונש ד"בית האסורים" בכמה וכמה שאלות-ותשובות של גאונים וראשונים, כפי שליקטו מכמה וכמה מקומות.

ותבוא עליהם ברכה שעיינו וחיפשו כו', אבל – כמדובר כמה פעמים – החסרון הוא בכך שתופסים "תיבות" בלבד, ולא שמים לב לתוכן הענין, כדלקמן.

ובהקדמה – שלכאורה, יש "קלאץ קשיא" בענין זה:

בנוגע לכל העונשים שבתורה – נתבארו בתורה כל הפרטים ופרטי פרטים שבדבר (כבכל עניני התורה), ולדוגמא: עונש מלקות – גדלה וצורתה של הרצועה שבה היו מלקין, ידה של הרצועה, מספר המלקות, הצורך ברופא שיאמוד את האדם כמה מלקות מסוגל לקבל, וכיוצא בזה^[13]. ועל אחת כמה וכמה בנוגע לעונש מיתה, ד' מיתות בית דין – גבהו של בית הסקילה, אופן הסקילה כו', וכיוצא בזה בנוגע לשאר מיתות בית דין^[14]. וכמו כן בנוגע לכפרה דקרבן – ישנם כמה וכמה פרטי דינים בנוגע לקרבן^[15]. ואפילו בנוגע לעונש ממון – ישנם כמה פרטי דינים, מכיון שמייחסים חשיבות אפילו לפרוטה אחת, "דין של פרוטה כדין של מאה מנה"^[16], שכן, בפרוטה אחת יכול לקנות חיי נפשו.

אמנם, בנוגע לבית האסורים – לא מצינו בש"ס פרטי דינים בדבר, ולא עוד, אלא שהתורה לא נוקטת עמדה כל-שהיא בדבר, **לא לחיוב** – באיזה אופן יש לבצע עונש זה, **ולא לשלילה** – שאין לתת עונש זה.

ולכאורה, תמוה ביותר:

המושג של עונש דבית האסורים בעולם, אצל אומות העולם – היה קיים מקדמת דנא, כפי שמסופר בחומש אודות "בית הסוהר" בארץ מצרים – בנוגע ליוסף: "ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר"^[17], ומובן, שלא היה זה עונש יוצא מגדר הרגיל, שכן מפורש בכתוב: "מקום אשר אסירי המלך אסורים", היינו, שבארץ מצרים הי' **מקום קבוע** שבו היו **רגילים** להכניס את אסירי המלך, וכמסופר גם בהמשך הכתובים – בנוגע לשר המשקים ושר האופים: "ויתן אותם במשמר.. אל בית הסוהר"^[18].

ואם כן, היתכן שהתורה לא נוקטת עמדה בענין זה – האם יש **איסור** בדבר משום "כמעשה ארץ מצרים.. לא תעשו.. ובחוקותיהם לא תלכו"^[19], ואם לאו – צריכה לבאר **פרטי הדינים** בנוגע

לאופן ביצוע העונש?!

ובכן, כשם שזוהי "קלאץ קשיא", כמו כן התירוץ לקושיא זו – **מובן בפשטות**, כדלקמן, אלא שישנם כאלו ש"אוהבים" להשאר ב"קושיא"... ובפרט כאשר שומעים שהתירוץ הוא **פשוט**, שאז אין "**חידוש**" בדבר!...

והביאור בזה:

בחיובי העונשים שבתורה ישנם כמה סוגים – ממון, קרבן, מלקות, עד לד' מיתות בית דין – בהתאם לחומר החטא (כפי שנזכרו כל פרטי העונשים בנוסח ד"על חטא"), ובכל סוגי העונשים לא מצינו שיהיה סוג של חטאים שהעונש עליהם הוא – בית האסורים.

אמנם, נוסף על חיובי העונשים שבתורה, סוגי עונש קבועים על סוגי חטאים קבועים – ישנו חיוב כללי ד"בערת הרע מקרבך"^[20], היינו, שמוטל חיוב על בית-דין, או שבעה טובי העיר, לעשות כל מה שאפשר כדי לשלול ולבטל ענינים בלתי רצויים, ומצד חיוב זה יש להם כח לעשות כפי ראות עיניהם לפי צורך השעה, ויכולים להטיל איזה עונש שיראה להם, כולל – "לאסור בבית האסורים"^[21], אבל אין זה בתור **סוג עונש** בתורה, כי אם כאשר יש סיבה שבגללה אין יכולים להענישו בעונש זה, מפני שאין יד ישראל תקיפה וכיוצא בזה, אזי מטילים איזה עונש שירצו – כדי למיגדר מילתא^[22].

ועל פי זה מובן בפשטות שלא מצינו בתורה שום התייחסות לעונש דבית-האסורים, לאסור עונש זה או לבאר פרטי דינים באופן ביצוע עונש זה – שכן, בין סוגי העונשים שבתורה **לא קיים** עונש דבית-האסורים, ולכן לא מצינו פרטי דינים בביצוע עונש זה (כפי שמצינו בנוגע לשאר עונשי התורה): ואף-על-פי-כן, מכיון שיש כח ביד בית-דין להעניש כפי ראות עיניהם – יכולים גם לאסור בבית-האסורים, אבל לא שייך לבאר **פרטי דינים** בדבר, מכיון שאין זה אלא תקנה במקרה מסוים למיגדר מילתא.

ומצינו דוגמא לדבר – בנוגע לתליה על עץ:

אצל אומות העולם – ישנו עונש של תליה על העץ, כפי שמצינו אצל המן: "ויתלו את המן על העץ"^[23], כלומר, שהעונש דתליה על העץ היה עונש מקובל על דבר שהוא היפך רצון המלך.

אמנם, בעונשי התורה, התליה אינה עונש בפני עצמו, כי אם **סיום וגמר** העונש דמיתה, כמו שכתוב^[24] "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ"^[25], ובזה גופא ישנה אזהרה ד"לא תלין נבלתו על העץ"^[26], היינו, שיש **למעט** בזה ככל האפשרי.

ואף-על-פי-כן, "מעשה ותלה שמעון בן שטח שמונים נשים ביום אחד באשקלון"^[27], וטעם הדבר – מפני שהשעה הוצרכה לכך, "שהיו בנות ישראל פרוצות בכשפים, ועשה סייג לשעה ותלאן לפרסומא מילתא"^[28], וכמו כן "לא היו שם כל דרכי הדרישה וחקירה וההתראה ולא בעדות ברורה, אלא הוראת שעה כפי מה שראה"^[29] (ומטעם זה לא מצינו פרטי דינים באיזה אופן תלאן שמעון בן שטח – מכיון שלא היה הדבר אלא בתור הוראת שעה, מפני צורך השעה).

(תו"מ ה' תשמ"ה ח"ד עמ' 2356)

בהתוועדות נכחו קבוצת אסירים שקיבלו חופשה לשבת^[1]
כ, וישב לט^[2]

יד, קהלת ד^[3]
פ"י עה"פרש^[4]
ג-ב, וישב מ^[5]
יב, אמור כד^[6]

לד, שלח טו^[7]
סנהדרין פא, ב – במשנה. הל' רוצח ושמירת הנפש פ"ד ה"ח. הל' סנהדרין פי"ח ה"ד-ה.
בהבא לקמן – ראה גם שיחת פורים תשל"ו שיחה ד'. ש"פ צו שיחה ב. וראה גם שיחת ש"פ קורח ס"ג.
ו"וראה תניא רפל. ו. ג"ר פי"במדב. ג"ר ספ"ב. נשא טז. ראה תנחומא בחוקותי ג^[10]

(ב"גליון רפט סי. י"ס. ח"גליון רפח ס) אהלי תורה – קובץ הערות וביאורים^[11]
טו, לז' ירמי^[12]

ח. ואילך"ז ה"סנהדרין פט'ם הל"ראה רמב^[13]
טו-ד"שם פי^[14]

ט-ז"מעשה הקרבנות פ'ם הל"ראה רמב^[15]
י"כ ה"סנהדרין פ'ם הל"רמב. א"רע, סנהדרין ח^[16]
כ, וישב לט^[17]

ג, שם מ [18]

א"ם רפי"עכו'ם הל"וראה רמב. ג, אחרי יה [19]
כד. כא, כב, כא, תצא כא. יט, יט, ז, שופטים יז. ו, ראה יג [20]

ב"מ ס"טור חו. ט"ד ה"סנהדרין פכ'ם הל"רמב [21]

ס. תכה"ור, ע שם"טושו. י-ד"ם שם ה"רמב [22]

כג, וראה גם שם ב. י, אסתר ז [23]

כב, תצא כא [24]

ו"ו ה"ם שם פט"רמב. ב, סנהדרין מה [25]

ז"ם ה"רמב. תצא שם כג [26]

סנהדרין שם [27]

י. סנהדרין שם"פרש [28]

ם שם"רמב [29]